

Семінарське заняття 6

Тема дисципліни: Покарання та його види

Тема семінару: *Зміст і мета покарання*

Шановні студенти гр. П-31, 32! Заняття буде проходити на платформі Google meet (посилання на конференцію буде надіслано в ваші групи в Вайбері в режимі реального часу). Рекомендую Вам мати перед собою Кримінальні кодекси .

До уваги студентів!

ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ ВАМ НЕОБХІДНО:

1. Всім обов'язково пройти тестування на сайті «На урок» за темою семінарського заняття. Активне посилання буде надіслано вам у групу в Вайбері (тестування в режимі реального часу) . Результати тестування викладач побачить на своїй особистій сторінці, робити скрін та надсилати НЕ ПОТРІБНО! Тестування проходить один раз, вказувати своє ім'я та прізвище.

1. За бажанням опрацювати питання, які винесені на семінарське заняття і виступити з ними на занятті - в залежності від обраного вами рівня:

- для задовільного рівня достатньо просто відповіді на будь-яке з питань викладених в плані семінарського заняття;

- для достатнього та високого рівня вам необхідно:

- виконати реферат по одній з запропонованих тем або виконати дослідницьку роботу – на ваш вибір; вам рекомендовано відповіді оформити творчо, а саме: підібрати статистику, вироки судів із даної категорії справ, підібрати відеосюжети, скласти діаграми, зробити аналіз – все на ваш вибір! (див. вимоги до реферату наведені в Додатку 1);

- АБО створити презентацію (не менше 10 слайдів, не рахуючи титульного та останнього слайда) відповідно до обраного питання. Рекомендовано ознайомитися з вимогами до створення презентації за посиланням <http://www.hmapopedagogics.kh.sch.in.ua/news/id/12>

Реферат та презентація повинні містити титульну сторінку, де необхідно зазначити наступне:

Реферат/Презентація
до семінарське заняття № ____
з дисципліни «Кримінальне право»
на тему: « _____ »
виконав (-ла) студент-(ка) групи П - ____

_____
(ПІБ)

Оцінка буде виставлятися з урахуванням повноти відповіді, правильності, охайності в оформленні.

Виконані завдання в форматі .doc (ворд) надсилайте на перевірку на пошту:

- Шиян О.М. - Shiuanoksana2020@gmail.com - гр. П-31
- Бубненко О.О.- bubnenkova.work@gmail.com - гр. П-32

План

1. Поняття кримінального покарання.
2. Правова природа змісту покарання:
  - 2.1. Сутність, форма, функції покарання.
  - 2.2. Кримінально-правова природа покарання.
3. Мета покарання у кримінальному праві.
4. Види покарань. Основні й додаткові покарання.
5. Характеристика видів покарань.

Література

1. Конституція України прийнята 28 червня 1996 року // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
  2. Кримінальний кодекс України прийнятий 5 квітня 2001 року //; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
  3. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник/ [В. М. Трубников, М. В. Даньшин, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019 р. – 444с.
  4. Кримінальне право України: Заг. частина: підруч. для юрид. спец. вищ. закладів освіти / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. Професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація – К-Х: Юрін-ком Інтер – Право, 2019 р. – 416 с.
- Допоміжна:
1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /. За заг. ред. Литвинова О. М. – К. : «Центр учбової літератури», 2019. – 528 с.
  5. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoZag.pdf
  6. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52439/1/sukhonos_kriminalne_pravo.pdf;jsessionid=9CAA40042FB651E4219F638ED0FF0400

Ключові поняття: покарання, види покарань, штраф, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі, обмеження волі, виправні роботи, конфіскація майна, мета покарання, загальна та спеціальна превенція.

Рекомендовані реферати

1. Правова природа покарання та проблема визначення його сутності та змісту.
2. Зміст позбавлення волі як виду кримінального покарання.
3. Філософські системи теорій покарань.

Питання для актуалізації пізнавальної діяльності студентів:

1. Що називається покаранням?
2. Яка мета покарання?
3. Назвіть співвідношення понять “покарання” і “кримінальна відповідальність”.

4. Яка відмінність покарання від адміністративного стягнення?
5. Назвіть поняття і ознаки системи покарань.
6. Яка класифікація видів покарань?
7. Назвіть співвідношення видів покарань за ступенем їх суворості.
8. Чи можуть деякі основні покарання стати додатковими, а додаткові – основними?
9. Назвіть відмінність позбавлення волі і арешту.
10. Назвіть відмінність обмеження волі і позбавлення волі.
11. Назвіть співвідношення громадських робіт і виправних робіт.
12. Які особливості застосування позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю як основного і додаткового покарання?
13. Назвіть переліків осіб, до яких не застосовуються окремі види покарань

Дослідницька робота:

1. Мета покарання: теорії (концепції), історія та сучасний стан.
2. Кримінальне покарання як комплексна проблема: деякі історико-правові аспекти.
3. Цілі покарання за кримінальним правом XVII ст.

Методичні рекомендації

Перше питання. Студенти повинні визначити, що згідно з ч. 1 ст. 50 ККУ **покарання** - є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Покарання є особливою формою державного примусу і тому закон відмежовує його від інших засобів кримінально-правового впливу, якими, зокрема, є примусові заходи медичного характеру (ст. 92), примусові заходи виховного характеру (ст. 105).

Покарання є заходом законного примусу, що має публічний характер і застосовується від імені держави, яка володіє монополією правом визначати зокрема злочинність діяння, його караність, загальні засади призначення покарання, порядок виконання покарання, підстави й умови звільнення від

покарання, систему органів і установ, покликаних застосовувати і виконувати покарання, їх компетенцію.

При підготовці до другого питання слід визначити, що будь-яке покарання являє собою кару за вчинене винним суспільно небезпечне діяння, а зміст покарання - це сукупність певних правил, які встановлюють обмеження і втрати, що їх повинен зазнати засуджений через конкретний вид покарання .

Формою покарання вважається той чи інший вид покарання, передбачений санкцією певної статті: ізоляція злочинця від суспільства у виді позбавлення волі, покладення обов'язку сплатити в дохід держави кошти тощо.

Функція покарання це специфічний прояв його властивостей, характерний спосіб дії покарання. Функція виражає не тільки якісну, змістову характеристику об'єкта, а і спосіб його дії. Пріоритетними вважаються соціально-відновлювальна та запобіжна функції покарання, спрямовані на відновлення особистості з правослухняною поведінкою та запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Саме функції покарання є важливим засобом досягнення його цілей.

Кримінально-правова природа покарання полягає в тому, що воно є формою кримінальної відповідальності, причому найбільш поширеною. Інші дві форми – звільнення від покарання та звільнення від його відбування – посідають менше місце у структурі кримінальної відповідальності. До того ж, кримінальне покарання – самостійний кримінально-правовий інститут, який є одним із елементів системи кримінального права. Цей інститут є підсистемою, що містить низку елементів: субінститутів і правових норм, які регулюють цілі покарання, зміст його видів і їх систему, питання призначення покарання і звільнення від нього.

Третє питання. Студенти повинні визначити, що **метою покарання** (ч. 2 ст. 50) є кінцевий результат, якого прагне досягнути держава засобами кримінального правового впливу.

Вона проявляється у чотирьох площинах:

1) кара щодо засудженого - здійснюється завжди, коли застосовується покарання. Важливо, щоб вона відповідала принципіві справедливості. Три інші прояви мети покарання є бажаними, але досягаються не завжди;

2) виправлення засудженого - це такі зміни його особи, які роблять його безпечним для суспільства, характеризують його схильність до правомірної поведінки, поваги до правил і традицій людського співжиття;

3) запобігання вчиненню засудженим нового кримінального правопорушення;

4) запобігання вчиненню кримінального правопорушення іншими особами - це так зване загальне запобігання кримінального правопорушення. Застосовуючи

покарання до засудженого, суд таким чином констатує, що відповідні діяння є суспільне небезпечними і всі особи зобов'язані уникати їх вчинення.

При підготовці до четвертого питання студентам слід визначити, що до осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом можуть бути застосовані ті **види покарань**, які містяться в ст. 51 ККУ :

- 1) штраф;
- 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 4) громадські роботи;
- 5) виправні роботи;
- 6) службові обмеження для військовослужбовців;
- 7) конфіскація майна;
- 8) арешт;
- 9) обмеження волі;
- 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
- 11) позбавлення волі на певний строк;
- 12) довічне позбавлення волі.

Система покарань, встановлених ст. 51, є вичерпною. Вона може бути змінена лише шляхом прийняття відповідного закону.

Система покарань має загальнообов'язковий характер, який проявляється у тому, що:

а) покарання, які входять до неї, можуть застосовуватися як правило до всіх засуджених (винятки встановлено, зокрема, щодо неповнолітніх, для яких закон (ст. ст. 98 —108) встановлює окрему систему покарань);

б) ці покарання є обов'язковими для суду, правоохоронних та інших органів держави, юридичних і фізичних осіб.

Основними покараннями є громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

Додатковими покараннями є позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна.

Штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання.

За одне кримінальне правопорушення може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті Особливої частини КК. До основного покарання може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань у

випадках та порядку, передбачених ККУ.

П'яте питання. Студенти повинні проаналізувати види таких покарань:

1- штраф (ст. 53 ККУ) - це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, з урахуванням положень частини другої цієї статті. Розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та з урахуванням майнового стану. Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу;

2- позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (ст. 54 ККУ) – це засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин особа, яка має військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

3- позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 55 ККУ) - може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років. Позбавлення права обіймати певні посади як додаткове покарання у справах, передбачених Законом України "Про очищення влади", призначається на строк п'ять років. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання за вчинення кримінального правопорушення проти виборчих прав і свобод громадянина, передбачених статтями 157-160 цього Кодексу, призначається на строк п'ять років;

4- громадські роботи (ст. 56 ККУ) - полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи встановлюються на строк від шістдесяти до двохсот сорока годин і відбуваються не більш як чотири години на день;

5- виправні роботи (ст. 57 ККУ) - встановлюються на строк від шести місяців до двох років і відбувається за місцем роботи засудженого. Із суми заробітку засудженого до виправних робіт провадиться відрахування в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків;

6- службові обмеження для військовослужбовців (ст. 58 ККУ) - застосовується до засуджених військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також у випадках, коли суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замість

обмеження волі чи позбавлення волі на строк не більше двох років призначити службове обмеження на той самий строк;

7- конфіскація майна (ст. 59 ККУ) - полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Якщо конфіскується частина майна, суд повинен зазначити, яка саме частина майна конфіскується, або перелічити предмети, що конфіскуються;

8- арешт (ст. 60 ККУ) - полягає в триманні засудженого в умовах ізоляції і встановлюється на строк від одного до шести місяців. Військовослужбовці відбувають арешт на гауптвахті;

9- обмеження волі (ст. 61 ККУ) - полягає у триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Обмеження волі встановлюється на строк від одного до п'яти років;

10- тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців (ст. 62 ККУ) - призначається військовослужбовцям строкової служби, військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, особам офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, особам офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовцям, призваним на військову службу під час мобілізації, на особливий період (крім військовослужбовців-жінок), на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також якщо суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замінити позбавлення волі на строк не більше двох років триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк;

11- позбавлення волі на певний строк (ст. 63 ККУ) - полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років, за винятком випадків, передбачених Загальною частиною цього Кодексу;

12- довічне позбавлення волі (ст. 64 ККУ) - встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк.